

Посилання на статтю

Новопісна Є.В. Фактори формування логістичних витрат підприємства / Є.В. Новопісна // Управління проектами та Розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2009. - № 4 (32). - С. 123-129. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/32/09nevlvp.pdf>

УДК 65.012

Е.В. Новопісна

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуті характеристики логістичних витрат, а також чинники та рівні деталізації їх впливу на формування логістичних витрат підприємства. Рис. 2, дж. 12.

Ключові слова: логістичні витрати, логістична система, логістична функція.

Е.В. Новописная

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ЗАТРАТ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассмотренные характеристики логистических затрат, а также факторы и уровни детализации их влияния на формирование логистических издержек предприятия.

E.V. Novopisnaja

FACTORS OF THE ENTERPRISE'S LOGISTICAL EXPENSES FORMATION

Characteristics of logistical expenses, and also factors and detailing levels of influence on the enterprise's logistical expenses formation are reviewed.

Вступ. У сучасних умовах під час переходу економічних систем на вищі рівні розвитку відзначається ускладнення економічних відносин. На економічні процеси в Україні впливає прискорення науково-технічного прогресу, спеціалізація та глобалізація економічного простору, що призводить до збільшення логістичних витрат. На мікрорівні це виражається в збільшенні частки логістичних витрат у структурі витрат підприємства. Так, витрати на логістичну діяльність, утримання управлінського персоналу, послуги бухгалтерів, і транспортні послуги в умовах сучасного ринку можуть перевищувати вартість створення самого товару [2, с. 144].

Тому, спеціалізація підприємств – один з чинників, що дають змогу вистояти в конкурентній боротьбі. Наявна конкуренція, з одного боку, є рушійною силою розвитку виробництва, запровадження різноманітних інновацій, зменшення витрат. З іншого боку, конкурентна боротьба змушує підприємства докладати багато зусиль, що є одним з джерел збільшення логістичних витрат [2, с. 144].

Теоретичні дослідження витрат в рамках трудової теорії вартості, теорії виробництва і витрат, неінституціоналізму сприяли тому, що витрати перетворилися на важливу економічну категорію [2, с. 76]. Управління витратами

підприємства є складний процес управління всією діяльністю підприємства, оскільки охоплює всі його аспекти. В управлінні витратами виділяють декілька основних концепцій, однією з яких є концепція логістичних витрат. Концепція логістичних витрат є предметом підвищеного інтересу російських і українських економістів останніми роками. Це зумовлено тим, що логістичні витрати значно впливають на рівень витрат і фінансові результати підприємства, його конкурентоспроможність, а отже і на ефективність діяльності підприємства в цілому. Для виявлення цього впливу необхідне проведення оцінки логістичних витрат. Проте, облік їх в управлінні витратами на підприємстві надзвичайно проблематичний [12, с. 214]. Тому, спочатку необхідно розглянути, що впливає на логістичні витрати для подальшої їх класифікації, оцінки, аналізу, контролю та успішного прийняття управлінських рішень стосовно витрат.

Аналіз останніх досліджень. Питанням впливу чинників на логістичні витрати підприємства розглядалися прямо або побічно в різних роботах. До їх кола можна віднести роботи таких вчених як Н.К. Моїсєєва [5], Є.В. Крикавський [3], Г.В. Козаченко [2], С. Сковронек [11].

Теорія логистических затрат, в першу чергу, пов'язана з такими відомими іменами як Сток Дж., Ламберт Д. [11]. Серед українських економістів внесок у вивчення логістичних витрат внесли М.А. Окландер [9], С.М. Нікшич [7]. Питанням оцінки логістичних витрат підприємства також присвячені роботи В. С. Лукінського [6], Л.Б. Міротіна [4]. Проте, проблема впливу чинників на формування логістичних витрат підприємства, як інструмента управління цими витратами, раніше була розглянута не повністю. Тому подальше вивчення даного питання є актуальним.

Метою статті є розгляд чинників, що впливають на формування логістичних витрат на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Логістичні процеси супроводжуються виникненням витрат, які в теорії логістики називаються логістичними. Вони впливають на загальні результати діяльності підприємства, оскільки впливають на його фінансові показники [8]. Для подальшого розгляду мети статті, необхідно обрати таке визначення логістичних витрат, яке вважається більш пристосованим до сучасного стану економіки.

Так як термінологія логістичних витрат різноманітна [3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12], що пояснюється різноманітністю та багатогранністю логістики як функції підприємства та метою досліджень цих науковців, тому пропонується обрати наступне визначення логістичних витрат, яке, на наш погляд, більш обґрунтоване.

Логістичні витрати – складова частина загальних витрат підприємства, що є витратами, які супроводжують рух матеріального потоку, тобто формуються паралельно з ним, для виконання головної задачі функціонування логістичної системи – доставки товару в потрібне місце, в потрібній кількості, за певний термін і при заданому рівні витрат.

Слід відзначити, що для логістичних витрат характерні:

- розподіл за різними групами витрат, що класифікуються за традиційними аспектами (видовому і кількісному);
- висока і часто зростаюча частка сукупних витрат підприємства;
- мінливість величини витрат в різні періоди часу;
- розділення відповідальності за їх виникнення між безліччю організаційних ланок і робочих місць, з яких складається логістична система;
- трудомісткість заходів, пов'язаних з визначенням їх загального обсягу і виконання великої кількості розрахункових операцій [5, с. 134].

Складність визначення логістичних витрат зумовлена впливом чинників внутрішнього і зовнішнього середовища. Їх склад залежить від організації ціноутворення, особливостей розподілу прибутку, структури фінансових ресурсів [5, с. 135]. Одним з ключових питань у теорії логістичних витрат є чинники, що впливають на їх формування. Визнання впливу чинників на витрати, їх облік дають змогу впливати на витрати підприємства [4, с. 11-12].

Для того, щоб контролювати логістичний процес і ухвалювати вірні управлінські рішення, необхідно розглянути, що впливає на логістичні витрати.

На рис. 1 наведено шість основних категорій впливу різних видів логістичної діяльності на загальні логістичні витрати [11, с. 25].

Як бачимо з рис. 1, на логістичні витрати впливають усі галузі логістичної діяльності, які знаходяться в тісному взаємозв'язку, тому при їх виділенні та управлінні, необхідно враховувати їх зміни протягом всього ланцюжка логістичної системи, оскільки зменшення одних, може привести до збільшення інших логістичних витрат.

Але, для детальнішого врахування впливу чинників на формування логістичних витрат, слід розглядати їх в рамках функціональних галузей логістики. Це дозволить охопити і зовнішні, і внутрішні процеси логістичної системи.

До внутрішніх відносять: масштаби діяльності підприємства; рівень складності структури його асортименту і, відповідно, структури вживаних матеріалів; виробничу структуру і організацію процесів фізичного просування матеріалів на підприємстві; обсяг підтримуваних запасів; фінансову ситуацію і її вплив на рівень і тенденції зміни логістичних витрат тощо [5, с. 146]. Для того, щоб контролювати цей процес і ухвалювати вірні управлінські рішення, необхідно розглянути, що впливає на логістичні витрати.

Розглянемо фактори впливу на величину логістичних витрат на рис. 2 [рис. складено на підставі 5, с. 146].

З рис. 2 видно, що на величину логістичних витрат впливають як внутрішні так і зовнішні чинники, при цьому слід зазначити, що особливу роль грає час і відстань, а також трудові ресурси і інформаційні технології, задіяні в процесах просування матеріального потоку в логістичній системі.

Структурно-аналітичну типологію чинників впливу на логістичні витрати, можна навести у наступному вигляді:

- позитивні й негативні;
- внутрішні й зовнішні;
- поелементні й комплексні;
- кон'юнктурні й стратегічні;
- організаційно-економічні й організаційно-технічні;
- керовані й некеровані; інтенсивні й екстенсивні [4, с. 240].

Рис. 1. Вплив різних видів логістичної діяльності на загальні логістичні витрати

Також чинники формування логістичних витрат можуть бути:

- локалізовані у часі (операційні, довгострокові);
- локалізовані у сфері повних витрат підприємства;
- локалізовані у сфері усіх логістичних витрат;
- локалізовані в кожній групі логістичних витрат.

Чинники формування логістичних витрат можливо відокремити та аналізувати на різних рівнях, залежно від міри їх впливу:

– базовий (стратегічний) рівень – якщо розглядати вплив на формування логістичних витрат просторового розміщення підприємства, типу виробництва, організації виробництва, організації постачання, організації дистрибуції тощо.

– перший рівень деталізації – повинен передбачати ідентифікацію чинників, які є елементами логістичної діяльності та інфраструктури в можливості генерування впливу на логістичні витрати (просторове розміщення виробництва, просторове розміщення постачальників, просторове розміщення споживачів, використання власного або стороннього транспорту, використання проміжного складування, наявність інтегрованих інформаційних систем тощо);

– другий рівень деталізації чинників відбувається шляхом ідентифікації чинників, які безпосередньо впливають на окремі елементи логістичних витрат:

витрати фізичного переміщення матеріального потоку, витрати запасів та витрати інформаційно-управлінських процесів;

– третій рівень деталізації повинен включати чинники, які власне формують кожен з вищезазначених елементів логістичних витрат згідно з розподілом таких елементів.

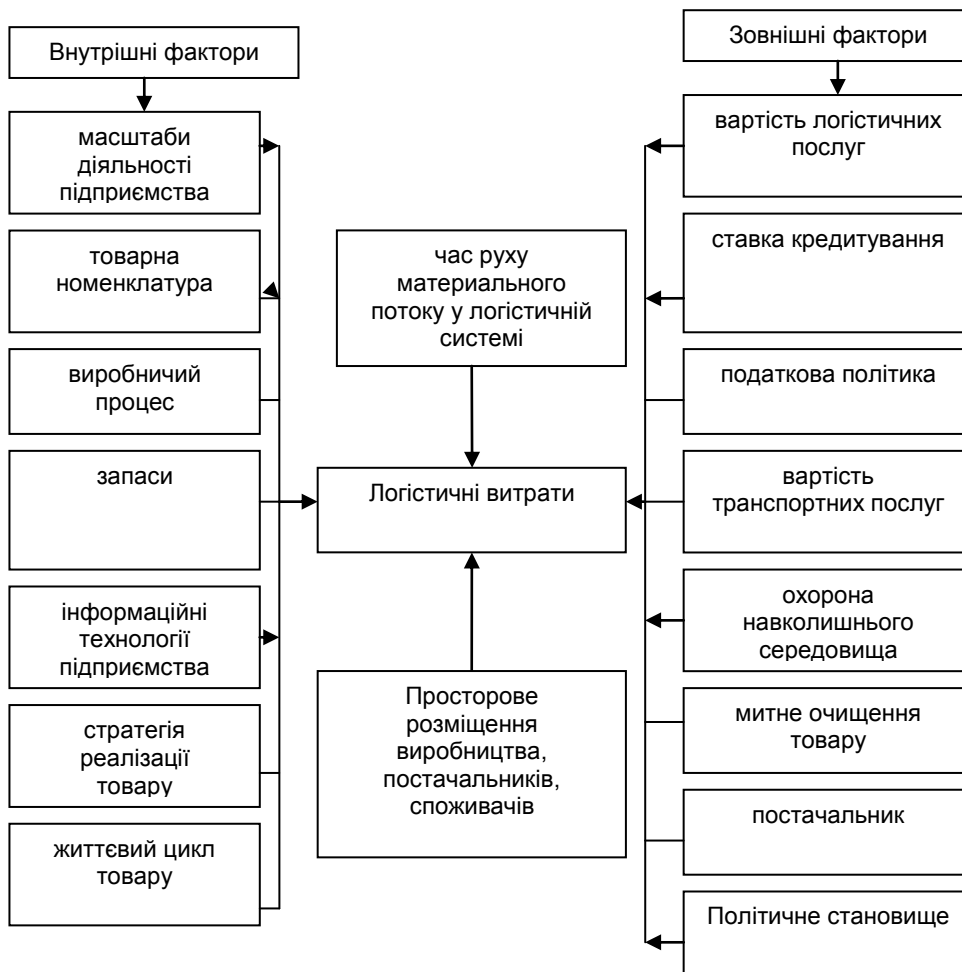

Рис. 2. Фактори, що впливають на величину логістичних витрат

З боку величини впливу на формування витрат логістичні витрати слід розглядати за прогнозованістю. Планування витрат відіграє ключову роль в процесі управління витратами. Поряд із плануванням витрат уможливується планування доходів, фінансових результатів, і відтак – планування розвитку підприємства [7, с. 480].

Для виявлення чинників формування логістичних витрат підприємства доцільно скористатися методикою факторного аналізу:

1. Необхідно сформулювати базову економіко-математичну (факторну) модель логістичних витрат.

2. Здійснити горизонтальну та вертикальну деталізацію цієї моделі на підмоделі.

3. Здійснити оцінку чинників щодо приналежності до групи “залежних” чи “незалежних”.

4. Здійснити оцінку діапазону змін чинників.

5. Здійснити оцінку характеру та сили впливу на результуючий чинник – логістичні витрати [7, с. 479].

Таким чином, на підставі розглянутого матеріалу, можна стверджувати, що логістичні витрати є багатосторонніми та охоплюють майже усю діяльність підприємства, тому і впливають на їх величину багато різноманітних факторів як зовнішнього так і внутрішнього середовища. Все це зумовлює необхідність ретельного контролю за логістичними витратами, тому що будь-яка зміна чинника може привести до зменшення або збільшення загальних логістичних витрат, що в свою чергу призведе до зміни фінансового результату функціонування логістичної системи. Таким чином, логістичні витрати повинні бути чітко структуровані, постійно контрольовані та аналізовані, задля своєчасного усунення проблем в управлінні витратами підприємства.

Висновок. Сьогодні, завдання оптимізації сукупних витрат залишається одним із найбільш актуальних для керівництва українських підприємств, особливо для тих, які працюють на ринках, що динамічно розвиваються. При цьому будь-яка оптимізація витрат не може бути здійснена без урахування чинників впливу на ці самі витрати. При ретельному огляді чинників, що впливають на логістичні витрати, може бути своєчасно прийнято управлінське рішення стосовно логістичних витрат. На підставі розглянутого матеріалу можна зробити висновок, що на загальні логістичні витрати впливає уся логістична діяльність та найбільш важливими факторами є час руху матеріального потоку логістичної системи та просторове розміщення виробництва, постачальників, споживачів, а також трудові ресурси.

Слід зазначити, що оптимізація витрат підприємств може реалізовуватись в умовах зменшення чи незмінності витрат за зростання ефективності господарювання, або зменшення витрат за незмінної ефективності господарювання (прийнятно лише в короткостроковому періоді). Для вітчизняних підприємств елімінація зайвих витрат реально є одним з головних питань, яке можливо вирішувати при правильному розрахунку, обліку, аналізі та плануванні логістичних витрат, що, в свою чергу, дозволить ефективно регулювати повні витрати та достовірніше планувати фінансові показники діяльності підприємств. Тому, коректна ідентифікація та оцінювання саме логістичних витрат та своєчасне раціональне управління ними в рамках функціонування логістичної системи та сукупних витрат підприємства, що в сучасних умовах господарювання є важливим у конкурентній боротьбі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка підприємства: [підручник / ред. проф. Л. Мельника]. – Суми: ВТД Ун-т книга, 2004. – 648 с.
2. Козаченко Г.В. Управління затратами підприємства. [Монографія]/ Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Л.Ю. Хлап'юнов, Г.А. Макухін. – К.: Лібра, 2007. – 320 с.
3. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії. / Є.В. Крикавський. – Львів: Інтеллект-Захід, 2004. – 416 с.
4. Миротин Л.Б. Эффективность логистического управления: [уч. для вузов]/ Л.Б. Миротин. — М.: Экзамен, 2004. – 448 с.
5. Моисеева Н.К. Экономические основы логистики: [уч. пособие]/ Н.К. Моисеева. – М.: ИНФА-М, 2008. – 528 с.
6. Модели и методы теории логистики: [уч. пособие ред. В.С. Лукинского]. – СПб.: Питер, 2007. – 488 с.

7. Нікшич С.М. Об'єкти логістичних витрат промислових підприємств / С.М. Нікшич // Комунальное хозяйство городов. Серия: Экономические науки. – 2008. – №85. – С. 477–483.
8. Nowak E. Rachunek kosztów w zarządzaniu przedsiębiorstwem. / E. Nowak, R. Piechota, M. Wierzbński. – Warszawa: PWE. – 2004. – 292 s.
9. Окландер М.А. Промислова логістика: [навч. посібник] / М.А. Окландер, О.П. Хромов. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 222 с.
10. Семененко А. К универсальному пониманию сути и значения логистики / А. Семененко // Логистика. – 2001. – № 1. – С. 38-39.
11. Сток Дж. Р. Стратегическое управление логистикой: [4 –е изд.] / Дж.Р. Сток, Д.М. Ламберт: пер. с англ. В.Н. Егорова. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 797 с.
12. Skowronek C. Logistika w przedsiębiorstwie/ C. Skowronek, Z. Sarjusz-Wolski. – Warszawa. – 1999. – 299 s.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2009 р.